

ПрАТ «ВНЗ МАУП»

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ВСТУП У ФАРМАЦІЮ
(практичні заняття в аптеці з організації та економіки фармації)»

(для бакалаврів)

Київ – 2017

Підготовлено
кандидатом фармацевтичних наук, доцентом Носенко О.А.
кандидатом фармацевтичних наук, доцентом Дьяковою Л.Ю.

Затверджено на засіданні кафедри загальної та клінічної фармації (протокол №1 від 31 серпня 2017 р.)

Схвалено Вченою радою Факультету фармації ПрАТ «ВНЗ МАУП» (протокол №1 від 31 серпня 2017 р.)

Робоча програма навчальної дисципліни «Вступ у фармацію (практичні заняття в аптеці з організації та економіки фармації)». — К.: МАУП, 2017. – 24 с.

Робоча програма навчальної дисципліни призначена для студентів денної форми навчання, містить пояснювальну записку, програмний матеріал дисципліни, структуру залікових кредитів, тематичні плани лекцій, практичних занять та самостійної роботи, план практичної підготовки, перелік питань для підсумкового модульного контролю, форми контролю, а також перелік навчально-методичної літератури.

© ПрАТ «ВНЗ МАУП», 2017

ПрАТ «ВНЗ МАУП»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету фармації
доц. Л.Ю. Дьякова

(підпис)
2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

З дисципліни «Вступ у фармацію» (практичні заняття в аптеці з технології ліків)

Спеціальність: 226 «Фармація, промислова фармація»

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) рівень

Факультет: фармації

Кафедра: загальної та клінічної фармації

Нормативні дані:

Спеціальність, термін навчання	Форма навчання	Семестр	Кількість навчальних тижнів	Підсумковий контроль				Кількість кредитів	Кількість годин								
				Екзамен	Залік (ПМК)	Курсова робота (проект)	Розрах.-графічне завдання		ECTS	Загальна кількість	Кількість аудиторних годин					Самостійна робота	Позааудиторна робота
											Всього	Лекцій	Практичних занять	Семінарських занять	Лабораторних занять		
Фармація, промислова фармація, 3 р.	ден	1	20	-	зараховано	-	-	3,0	90	60	20	40	-	-	30		

Робочу програму склали: доц. Носенко О. А., доц. Дьякова Л. Ю.

Програму обговорено на засіданні
кафедри загальної та клінічної фармації

"31" серпня 2017 р., протокол № 1

Програму ухвалено на засіданні Вченої ради Факультету фармації
«31» серпня 2017 р., протокол № 1

Завідувач кафедри
загальної та клінічної фармації

О.С. Соловійов

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна «Вступ у фармацію (практичні заняття в аптеці з організації та економіки фармації)» належить до циклу дисциплін професійної підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація».

Дисципліна «Вступ у фармацію (практичні заняття в аптеці з організації та економіки фармації)» входить до переліку вибіркових компонент освітньо-професійної програми «Фармація» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація», галузі знань 22 «Охорона здоров'я», кваліфікація: бакалавр фармації. Навчання здійснюється протягом 3 років. Програма структурована на модулі, змістові модулі, теми.

Згідно з навчальним планом вивчення дисципліни здійснюється на 1 курсі, упродовж I семестру.

Вступ у фармацію (практичні заняття в аптеці з організації та економіки фармації) як навчальна дисципліна:

а) базується на вивченні загальної історії під час загальноосвітньої підготовки й інтегрується з такими дисциплінами навчального плану, як історія України та української культури, неорганічна хімія, анатомія та фізіологія людини, органічна хімія, фармацевтична ботаніка, мікробіологія, біологічна хімія, фармакологія, фармакогнозія;

б) закладає основи вивчення студентами дисциплін «Організація та економіка фармації», «Етика та деонтологія у фармації», що передбачає інтеграцію викладання з цими дисциплінами на формування умінь застосовувати знання в процесі подальшого навчання й у професійній діяльності;

в) закладає основи професійної культури, виховує гордість та відчуття необхідності фармацевтичної спеціальності.

Програму дисципліни «Вступ у фармацію (практичні заняття в аптеці з організації та економіки фармації)» поділено на два змістові модулі таким чином:

Модуль 1. Вступ у фармацію (практичні заняття в аптеці з організації та економіки фармації)

Змістові модулі.

1. Історія медицини та фармації.

2. Ознайомча практика з організації та економіки фармації

Видами навчальних занять згідно з навчальним планом є:

а) лекції;

б) практичні заняття;

г) практична підготовка на базі проходження практики (Навчальна аптека) під час практичних занять;

д) самостійна робота студентів.

Студенти повинні повністю та своєчасно виконати програму практики (Ознайомча практика з організації та економіки фармації) відповідно до змістового модуля 2 й відобразити весь комплекс набутих умінь та навичок у щоденнику.

Під час вивчення змістового модуля 2 студенти заповнюють відповідні щоденники, які є офіційними документами і повинні бути подані на кафедру загальної та клінічної фармації. Студенти записують у щоденниках виконану ними роботу протягом дня / заняття (що зробив самостійно, у чому брав участь).

Базою проходження практики є комплекс «Навчальна аптека» ПрАТ «ВНЗ «МАУП»». Керівництво практикою здійснюють викладачі кафедри загальної та клінічної фармації МАУП.

Засвоєння теми (поточний контроль) контролюється на практичних заняттях відповідно до конкретних цілей засвоєння змістових модулів (проміжний контроль) – на практичних підсумкових заняттях.

2. МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: формування у студентів ретроспективного знання історичного шляху розвитку фармації і аптечної справи та формування сучасних базисних компетентностей щодо організації роботи аптечних закладів і щодо забезпечення населення, лікувально-профілактичних закладів та інших кінцевих споживачів лікарськими засобами і медичними виробами.

Основними завданнями є:

- засвоїти підходи і принципи практичного історичного аналізу;
- класифікувати та узагальнювати однорідні історичні явища;
- аналізувати характер і тенденції певних історичних подій;
- вирізняти специфіку і особливості медицини і фармації в Україні;
- виносити судження щодо прогнозування історичного ходу (процесу) розвитку фармацевтичної спеціальності;
- трактувати організацію роботи аптечних закладів щодо забезпечення населення, лікувально-профілактичних закладів та інших кінцевих споживачів лікарськими засобами і виробами медичного призначення;
- визначити основні принципи розміщення аптек і вимоги щодо планування аптечних приміщень; призначення обладнання й оснащення виробничих приміщень, кваліфікаційні вимоги до персоналу;
- пояснювати основні вимоги до прибирання приміщень та особистої гігієни працівників.

Компетентності

Інтегральна компетентність Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній фармацевтичній діяльності із застосуванням положень, теорій та методів фундаментальних, хімічних, технологічних, біомедичних та соціально-економічних наук; інтегрувати знання та вирішувати складні питання, формулювати судження за недостатньої або обмеженої інформації; ясно і недвозначно доносити свої висновки та знання, розумно їх обґрунтовуючи, до фахової та не фахової аудиторії.

Загальні компетентності:

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, вчитися і бути сучасно навченим.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.

ЗК 9. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Спеціальні (фахові) компетентності

ФК 11. Здатність використовувати у професійній діяльності знання нормативно-правових, законодавчих актів України та рекомендацій належних фармацевтичних практик.

ФК 7. Здатність організовувати діяльність аптеки із забезпечення населення та закладів охорони здоров'я лікарськими засобами, парафармацевтичними товарами, засобами медичного призначення відповідно до вимог Національної лікарської політики, Належної аптечної практики та інших організаційно-правових норм фармацевтичного законодавства.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Проводити професійну діяльність у соціальній взаємодії оснований на гуманістичних і етичних засадах; ідентифікувати майбутню професійну діяльність як соціально значущу для здоров'я людини.

ПРН 2. Застосовувати знання з загальних та фахових дисциплін у професійній діяльності.

ПРН 3. Дотримуватись норм санітарно-гігієнічного режиму та вимог техніки безпеки при здійсненні професійної діяльності.

ПРН 5. Позиціонувати свою професійну діяльність та особистісні якості на фармацевтичному ринку праці; формулювати цілі власної діяльності з урахування суспільних і виробничих інтересів.

ПРН 6. Аргументувати інформацію для прийняття рішень, нести відповідальність за них у стандартних і нестандартних професійних ситуаціях; дотримуватися принципів деонтології та етики у професійній діяльності.

ПРН 10. Дотримуватися норм спілкування у професійній взаємодії з колегами, керівництвом, споживачами, ефективно працювати у команді.

ПРН 19. Здійснювати комплекс організаційно-управлінських заходів щодо забезпечення населення та закладів охорони здоров'я лікарськими засобами та іншими товарами аптечного асортименту. Здійснювати усі види обліку в аптечних закладах, розташованих у сільській місцевості, адміністративне діловодство, процеси товарознавчого аналізу.

ПРН 21. Враховувати дані щодо соціально-економічних процесів у суспільстві для фармацевтичного забезпечення населення,.

ПРН 22. Планувати та реалізовувати професійну діяльність на основі нормативно-правових актів України та рекомендацій належних фармацевтичних практик.

ПРН 23. Сприяти збереженню здоров'я, зокрема профілактиці захворювань, раціональному призначенню та використанню лікарських засобів. Виконувати сумлінно свої професійні обов'язки, дотримуватися норм законодавства щодо просування та реклами лікарських засобів. Володіти психологічними навичками спілкування для досягнення довіри та взаєморозуміння з колегами, лікарями, пацієнтами, споживачами.

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Модуль 1.

Вступ у фармацію (практичні заняття в аптеці з організації та економіки фармації)

Змістовий модуль 1.

Історія медицини та фармації

Конкретні цілі:

Визначити взаємозв'язок розвитку медицини і лікознавства з загальноісторичним розвитком суспільства.

Ідентифікувати особливості напрямів, принципів, підходів становлення медицини і лікознавства на різних етапах історичного розвитку.

Засвоїти основоположні поняття характерні для медицини і лікознавства окремих історичних центрів цивілізації (стародавній Китай, Індія, Єгипет, Греція).

Засвоїти базові елементи та історичне значення вчень видатних представників медицини різних історичних етапів.

Вирізнити особливості процесу розвитку медицини і лікознавства у Стародавній Русі і в Росії до початку XVIII століття.

Проаналізувати взаємозв'язок подальшого розвитку фармації в Україні кінця XVIII, XIX та на початку XX століття з загальними досягненнями науки і економічними та соціальними змінами в суспільстві.

Засвоїти історичні ознаки становлення та розвитку аптечної справи, фармацевтичної промисловості, науки та практики в Україні.

Засвоїти історичні підходи, напрямки, принципи і форми розвитку підприємницької діяльності у галузі фармації.

Виносити судження щодо перспектив розвитку української фармації та фармацевтичного ринку України.

Проаналізувати взаємозв'язок фармацевтичної науки та промисловості.

Визначити соціальне значення підготовки фахівців у фармації.

Вирізняти сфери професійної діяльності фахівців у фармації.

Визначити основні принципи охорони здоров'я та лікарського обслуговування населення в зарубіжних країнах.

Проаналізувати тенденції розвитку фармації у країнах світу.

Тема 1. Історія медицини і лікознавства стародавнього світу

Медицина в первіснообщинному устрої, в епоху матріархату і патріархату. Медицина і фармація в рабовласницьких державах Стародавнього Сходу. Медицина Давнього Єгипту. Медицина і лікознавство Стародавньої Індії. Медицина Китаю. Медицина античної Греції, медичні школи. Життєдіяльність найвидатнішого лікаря старовини Гіппократа. Медицина в Стародавньому Римі. Учення Асклепіада, роботи Галена.

Тема 2. Фармація в епоху середньовіччя

Розвиток алхімії в країнах Сходу. Медицина і фармація в Арабських Халіфатах. Видатні арабські вчені. Життєдіяльність найвидатнішого лікаря середньовіччя - Авіценни. Медицина і фармація в Західній Європі в період раннього середньовіччя, V - X століття. Розвиток фармації в період «класичного» середньовіччя, XI – XV століття. Салернська школа. Європейські університети. Медицина і фармація в Західній Європі в період пізнього середньовіччя (епохи Відродження). Основоположник ятрохімії – Парацельс.

Тема 3. Розвиток медицини і фармації в Україні від Стародавньої Русі до XVIII століття

Становлення Київської держави і надання лікарської й медичної допомоги в Київській Русі. Фармація епохи феодалізму. Аптекаство середньовіччя на західноукраїнських землях, в Київській Русі. Фармація й медицина України XIV-XVII ст. Аптечна справа на Правобережній і Лівобережній Україні, Півдні України, Слобожанщині. Надання лікарської і медичної допомоги в Московській державі. Відкриття перших аптек і медичних шкіл. Функції, роль і значення Аптекарського наказу.

Тема 4. Реформи Петра I і подальший розвиток медицини і фармації в XVIII і XIX століттях

Правління царя Петра I, його реформи в галузі охорони здоров'я. Лікарське обслуговування в Україні в першій половині XVIII століття. Відкриття вільних аптек, перспективи розвитку аптечної мережі. Розвиток охорони здоров'я України в другій половині XVIII століття. «Аптекарський Статут», його значення для подальшого розвитку фармації в Російській імперії. Надання лікарської допомоги на Галичині. Розвиток фармації в Російській імперії в XIX столітті. Земська реформа в Росії, створення земських аптек. Реформи в галузі фармації в кінці XIX століття. І з'їзд фармацевтів Галичини, його значення в розвитку фармації

Тема 5. Розвиток медицини і фармації України в першій половині XX століття

Загострення соціальних суперечностей, боротьба аптечних працівників за свої права. Фармацевтичне виробництво Росії перед першою світовою війною і під час війни. Розвиток медицини і фармації після Жовтневої революції. Надання медичної та лікарської допомоги в роки громадянської війни. Націоналізація аптечної справи в УРСР. Фармація Росії та України в перші роки радянської влади. Розвиток медицини і фармації в СРСР. Зміни в законодавстві та системі управління аптеками в передвоєнні роки. Становлення української хіміко-фармацевтичної промисловості.

Тема 6. Розвиток медицини і фармації України в другій половині XX століття

Фармація в роки Великої Вітчизняної війни. Фармація в післявоєнний період. Розвиток фармації в період «застою». Фармація в 80-х 90-х роках XX століття. Фармація після проголошення незалежності України. Розвиток фармації в XXI столітті.

Тема 7. Розвиток фармацевтичної науки і підготовка фармацевтичних кадрів

Видатні вчені Російської імперії, їх внесок в розвиток природничих наук. Внесок зарубіжних учених в розвиток хімії й фармації. Розвиток фармацевтичної науки на межі XIX-XX століть. Підготовка фармацевтичних кадрів у Російській імперії. Підготовка фармацевтичних кадрів у СРСР. Підготовка фармацевтичних кадрів у незалежній Україні.

Тема 8. Охорона здоров'я і фармація в зарубіжних країнах

Сучасний стан світового фармацевтичного ринку. Охорона здоров'я і фармація в США. Охорона здоров'я і фармація в Німеччині. Фармація в Австрії. Фармація в Данії. Фармація у Великобританії. Охорона здоров'я і фармація Австралії. Фармація в Канаді. Фармація в Словенії. Тенденції розвитку світового фармацевтичного ринку.

Змістовий модуль 2.

Ознайомча практика з організації та економіки фармації

Конкретні цілі:

Засвоїти основні завдання і функції аптеки.

Запропонувати організаційну структуру аптеки.

Проаналізувати номенклатуру посад персоналу аптеки.

*Визначити склад аптечних приміщень, їх призначення.
Розробити план заходів щодо забезпечення санітарного режиму аптеки.
Проаналізувати фармацевтичну інформацію як складову науково-технічної інформації.
Трактувати основні принципи санітарно-просвітньої роботи серед населення.
Порівняти види рецептів і форми рецептурних бланків.
Пояснювати структуру і функції рецепту, основні реквізити.
Інтерпретувати соціальне значення пільгового відпуску ліків.
Сформулювати завдання і функції рецептурно-виробничого відділу.
Визначити штат рецептурно-виробничого відділу.
Пояснювати функції провізора з прийому рецептів і відпуску ліків.
Визначити устаткування і оснащення приміщень рецептурно-виробничого відділу.
Продемонструвати оснащення і устаткування асистентської кімнати
Сформулювати функції відділу запасів в аптеці.
Визначити штат відділу запасів.
Продемонструвати устаткування і оснащення приміщень відділу запасів.
Визначити функції завідуючого відділом запасів.
Пояснювати принципи організації зберігання лікарських засобів та інших товарів аптечного асортименту.
Пояснювати порядок організації вхідного контролю ЛЗ та ВМП.
Пояснювати порядок організації внутрішньоаптечного контролю якості екстемпоральних ліків.
Сформулювати завдання відділу продажу готових лікарських засобів.
Визначити штат відділу ГЛЗ.
Продемонструвати оснащення і устаткування відділу та робочого місця провізора з прийому рецептів та відпуску ГЛЗ.
Трактувати завдання та функції відділу безрецептурного відпуску ліків.
Пояснювати принципи організації фармацевтичної опіки.
Класифікувати комп'ютерні програми, що використовуються в роботі аптеки.*

Тема 9. Аптека – заклад охорони здоров'я

Загальне ознайомлення з аптекою. Основні завдання і функції аптеки. Організаційна структура аптеки. Номенклатура посад персоналу аптеки. Склад і призначення аптечних приміщень. Зовнішнє оформлення аптечних закладів. Вивчення санітарного стану аптеки (прибирання приміщень, миття аптечного посуду). Санітарно-просвітня робота серед населення.

Тема 10. Основи організації фармацевтичної інформації в аптеці

Фармацевтична інформація як складова науково-технічної інформації. Основи організації фармацевтичної інформації в аптеці. Джерела фармацевтичної інформації. Достовірність і своєчасність інформації.

Тема 11. Організація рецептурного відпуску лікарських засобів

Рецепт, функції рецепту. Види рецептів. Форми рецептурних бланків; структура, основні реквізити. Соціальне значення безоплатного і пільгового відпуску лікарських засобів та виробів медичного призначення.

Тема 12. Організація роботи рецептурно-виробничого відділу

Завдання і функції відділу. Штат рецептурно-виробничого відділу. Функції провізора з прийому рецептів і відпуску ліків індивідуального виготовлення. Устаткування і оснащення приміщень рецептурно-виробничого відділу. Оснащення і устаткування асистентської кімнати.

Тема 13. Організація виготовлення і контролю якості екстемпоральних лікарських засобів

Контроль якості ліків та інших товарів аптечного асортименту. Організація вхідного контролю ЛЗ та товарів аптечного асортименту. Внутрішньоаптечний контроль якості екстемпоральних ліків.

Тема 14. Організація роботи відділу запасів

Функції відділу запасів в аптеці. Штат відділу запасів. Функції завідуючого відділом запасів. Організація зберігання лікарських засобів та інших товарів аптечного асортименту. Устаткування і оснащення приміщень відділу запасів.

Тема 15. Організація роботи відділу продажу готових лікарських засобів за рецептами

Завдання відділу продажу готових лікарських засобів. Штат відділу ГЛЗ. Функції завідуючого відділом. Оснащення і устаткування відділу та робочого місця провізора з прийому рецептів та відпуску ГЛЗ.

Тема 16. Організація безрецептурного відпуску лікарських засобів

Завдання та функції відділу безрецептурного відпуску лікарських засобів. Фармацевтична опіка. Відповідальне самолікування. ОТС-препарати.

Тема 17. Автоматизація роботи аптеки

Завдання автоматизації роботи аптеки. Категорії комп'ютерних програм. Основні комп'ютерні програми, що використовуються в роботі аптеки. Комп'ютеризація робочих місць персоналу аптеки.

Орієнтовна структура залікового кредиту – модулю 1:

Тема	Лекції	Пр. заняття / робота в аптеці	СРС
Модуль 1			
Змістовий модуль 1. Історія медицини та фармації			
1. Історія медицини і лікознавства стародавнього світу	4	0,5	2
2. Фармація в епоху середньовіччя	2	0,5	2
3. Розвиток медицини і фармації в Україні від Стародавньої Русі до XVIII століття	2	0,5	1
4. Реформи Петра I і подальший розвиток медицини і фармації в XVIII і XIX століттях.	2	0,5	1
5. Розвиток медицини і фармації України в першій половині XX століття	2	-	1
6. Розвиток медицини і фармації України в другій половині XX століття	2	-	1
7. Розвиток фармацевтичної науки і підготовка фармацевтичних кадрів	2	-	1
8. Охорона здоров'я і фармація в зарубіжних країнах.	2	-	1
Усього годин - 30	18	2	10
Кредитів ECTS – 1,0			
Змістовий модуль 2. Ознайомча практика з організації та економіки фармації			
9. Аптека – заклад охорони здоров'я	2	4	2
10. Основи організації фармацевтичної інформації в аптеці		4	2
11. Організація рецептурного відпуску лікарських засобів		4	2
12. Організація роботи рецептурно-виробничого відділу		4	2
13. Організація виготовлення і контролю якості екстемпоральних лікарських засобів	-	4	2
14. Організація роботи відділу запасів	-	4	2
15. Організація роботи відділу продажу готових лікарських засобів за рецептами	-	4	2
16. Організація безрецептурного відпуску лікарських засобів	-	4	2
17. Автоматизація роботи аптеки	-	2	2
Контроль практичних навичок зі змістового модуля 2	-	2	2
Підсумковий контроль модулю 1	-	2	-
Усього годин - 60	2	38	20
Кредитів ECTS – 2,0			
Модуль 1			
Усього годин - 90	20	40	30
Кредитів ECTS – 3,0			

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

№ з/п	Тема лекції	Кількість годин
1.	Тема 1. Історія медицини та лікознавства Стародавнього світу.	2
2.	Життєдіяльність Гіппократа та Галена	2
3.	Тема 2. Фармація в епоху середньовіччя. Життя та діяльність Авіцени. Йатрохімія. Парацельс	2
4.	Тема 3. Розвиток медицини та фармації в Україні від Стародавньої Русі до XVIII ст.	2
5.	Тема 4. Реформи Петра I та розвиток медицини і фармації в Україні в XVIII- XIX ст.	2
6.	Тема 5. Історія розвитку фармації в Україні в XX ст.	2
7.	Тема 6. Видатні вчені, їх вклад в розвиток медицини та фармації	2
8.	Тема 7. Розвиток фармацевтичної науки та підготовка фармацевтичних кадрів	2
9.	Тема 8. Професійна діяльність фахівців у галузі фармації та клінічної фармації в Україні. Охорона здоров'я і медицина в зарубіжних країнах	2
10.	Тема 9-17. Вступна лекція з практики	2
РАЗОМ		20

5. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ / РОБОТИ В АПТЕЦІ

№ з/п	Тема	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Історія медицини та фармації		
1.	Тема 1. Історія медицини та лікознавства Стародавнього світу. Життєдіяльність Гіппократа та Галена	1
	Тема 2. Фармація в епоху середньовіччя. Життя та діяльність Авіцени. Йатрохімія. Парацельс	
	Тема 3. Розвиток медицини та фармації в Україні від Стародавньої Русі до XVIII ст.	
	Тема 4. Реформи Петра I та розвиток медицини і фармації в Україні в XVIII - XIX ст.	
2.	Тема 5. Історія розвитку фармації в Україні в XX ст.	1
	Тема 6. Видатні вчені, їх вклад в розвиток медицини та фармації	
	Тема 7. Розвиток фармацевтичної науки та підготовка фармацевтичних кадрів	
	Тема 8. Професійна діяльність фахівців у галузі фармації та клінічної фармації в Україні. Охорона здоров'я і медицина в зарубіжних країнах	
	Підсумковий модульний контроль засвоєння модуля 1	
РАЗОМ		2
Змістовий модуль 2. Ознайомча практика з організації та економіки фармації		
3.	Тема 9. Аптека – заклад охорони здоров'я	4
4.	Тема 10. Основи організації фармацевтичної інформації в аптеці	4
5.	Тема 11. Організація рецептурного відпуску лікарських засобів	4
6.	Тема 12. Організація роботи рецептурно-виробничого відділу	4
7.	Тема 13. Організація виготовлення і контролю якості екстемпоральних лікарських засобів	4
8.	Тема 14. Організація роботи відділу запасів	4
9.	Тема 15. Організація роботи відділу продажу готових лікарських засобів за рецептами лікарів	4
10.	Тема 16. Організація безрецептурного відпуску лікарських засобів	4
11.	Тема 17. Автоматизація роботи аптеки	4
	Контроль практичних навичок зі змістового модуля 2	
	Підсумковий контроль модулю 1	2
РАЗОМ		38
<i>Модуль 1</i>		
РАЗОМ		40

Примітка. Практика проводиться на базі комплексу «Навчальна аптека» ПрАТ «ВНЗ «МАУП».

6. ПЛАН ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Практика проводиться на базі комплексу «Навчальна аптека» ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

Перелік практичних навичок:

1. Аналіз організаційної структури аптеки.
2. Вивчення номенклатури посад.
3. Аналіз складу і призначення приміщень аптеки.
4. Вивчення санітарного режиму аптеки (прибирання приміщень, миття аптечного посуду).
5. Аналіз фармацевтичної інформації.
6. Вивчення основних принципів організації санітарно-просвітньої роботи серед населення.
7. Вивчення видів рецептів і форм рецептурних бланків.
8. Аналіз рецептів, характеристика помилок.
9. Ознайомлення з організацією роботи рецептурно-виробничого відділу
10. Ознайомлення з організацією роботи відділу запасів
11. Визначення штату рецептурно-виробничого відділу, відділу запасів, відділу ГЛЗ та безрецептурного відпуску.
12. Аналіз устаткування і оснащення приміщень різних відділів аптеки.
13. Вивчення принципів організації виготовлення і контролю якості екстемпоральних лікарських засобів
14. Аналіз нормативних документів, що регламентують порядок зберігання лікарських засобів та інших товарів аптечного асортименту.
15. Вивчення принципів організації вхідного та внутрішньоаптечного контролю якості ЛЗ та ВМП.
16. Аналіз основних принципів організації фармацевтичної опіки.
17. Знайомство з комп'ютерними програмами, що використовуються в роботі аптек.

7. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

№ з/п	Тема	К-ть годин
Змістовий модуль 1. Історія медицини та фармації		
I.	Сформувати знання з питань:	
1.	Історія медицини і лікознавства стародавнього світу: Історія медицини та лікознавства Стародавнього світу Медицина і лікознавство Стародавньої Індії Медицина в Стародавньому Римі Учення Асклепіада Життєдіяльність Гіппократа Життєдіяльність Галена	2
2.	Фармація в епоху середньовіччя: Фармація в епоху середньовіччя Медицина і фармація в Західній Європі в період раннього середньовіччя, V - X століття Життя та діяльність Авіцени Йатрохімія. Парацельс	2
3.	Розвиток медицини і фармації в Україні від Стародавньої Русі до XVIII століття: Фармація епохи феодалізму Аптечна справа на Правобережній і Лівобережній Україні, Півдні України, Слобожанщині Розвиток медицини і фармації в Україні від Стародавньої Русі до XVIII ст.	1
4.	Реформи Петра I і подальший розвиток медицини і фармації в XVIII і XIX століттях: Реформи Петра I Розвиток медицини і фармації в Україні в XVIII- XIX ст. Розвиток охорони здоров'я України в другій половині XVIII століття. Надання лікарської допомоги на Галичині	1
5.	Розвиток медицини і фармації України в першій половині XX ст.: Надання медичної та лікарської допомоги в роки громадянської війни Історія розвитку фармації в Україні в XX ст. Розвиток медицини і фармації в СРСР.	1
6.	Розвиток медицини і фармації України в другій половині XX ст.: Видатні вчені, їх вклад в розвиток медицини та фармації Розвиток фармації в період «застою». Фармація в 80-х 90-х роках XX століття.	1
7.	Розвиток фармацевтичної науки і підготовка фармацевтичних кадрів: Підготовка фармацевтичних кадрів у СРСР. Розвиток фармацевтичної науки та підготовка фармацевтичних кадрів у незалежній Україні.	1
8.	Охорона здоров'я і фармація в зарубіжних країнах: Професійна діяльність фахівців у галузі фармації в Україні. Охорона здоров'я і медицина в зарубіжних країнах. Охорона здоров'я і фармація Австралії. Фармація в Словенії.	1
II.	Індивідуальна робота – підготовка мультимедійної презентації з теми (за вибором), у т.ч.	4
РАЗОМ		10
Змістовий модуль 2. Ознайомча практика з організації та економіки фармації		
I.	Написання щоденника:	
9.	Аптека – заклад охорони здоров'я	2

10.	Основи організації фармацевтичної інформації в аптеці	2
11.	Організація рецептурного відпуску лікарських засобів	2
12.	Організація роботи рецептурно-виробничого відділу	2
13.	Організація виготовлення і контролю якості екстемпоральних лікарських засобів	2
14.	Організація роботи відділу запасів	2
15.	Організація роботи відділу продажу готових лікарських засобів за рецептами лікарів	2
16.	Організація безрецептурного відпуску лікарських засобів	2
17.	Автоматизація роботи аптеки	2
II.	Підсумковий модульний контроль засвоєння змістового модуля 2	2
III.	Індивідуальна робота – відвідування двох аптек і написання звітів, у т.ч.	10
РАЗОМ		20
<i>Модуль 1</i>		
РАЗОМ		30

8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Змістовий модуль 1. Історія медицини та фармації

1. Медицина в первіснообщинному устрої, в епоху матріархату і патріархату.
2. Медицина і фармація в рабовласницьких державах Стародавнього Сходу.
3. Медицина Давнього Єгипту.
4. Медицина і лікознавство Стародавньої Індії.
5. Медицина Китаю.
6. Медицина античної Греції, медичні школи.
7. Життєдіяльність найвидатнішого лікаря старовини Гіппократа.
8. Медицина в Стародавньому Римі.
9. Учення Асклепіада.
10. Життєдіяльність і труди Галена.
11. Розвиток алхімії в країнах Сходу.
12. Суть алхімічного вчення. Значення алхімії для подальшого розвитку хімії, медицини і фармації.
13. Розвиток алхімії та медицини в країнах середньовічного Сходу.
14. Медицина і фармація в Арабських Халіфатах.
15. Видатні арабські вчені.
16. Життєдіяльність найвидатнішого лікаря середньовіччя - Авіценни.
17. Медицина і фармація в Західній Європі в період раннього середньовіччя, V - X століття.
18. Розвиток фармації в період «класичного» середньовіччя, XI – XV століття.
19. Салернська школа. Європейські університети.
20. Медицина і фармація в Західній Європі в період пізнього середньовіччя (епохи Відродження).
21. Основоположник ятрохімії – Парацельс.
22. Становлення Київської держави і надання лікарської й медичної допомоги в Київській Русі.
23. Фармація епохи феодалізму.
24. Аптекарство середньовіччя на західноукраїнських землях, в Київській Русі.
25. Фармація й медицина України XIV-XVII ст.
26. Аптечна справа на Правобережній і Лівобережній Україні, Півдні України.
27. Надання лікарської і медичної допомоги в Московській державі.
28. Відкриття перших аптек і медичних шкіл.
29. Функції, роль і значення Аптекарського наказу.
30. Правління царя Петра I, його реформи в галузі охорони здоров'я.
31. Лікарське обслуговування в Україні в першій половині XVIII століття.
32. Відкриття вільних аптек, перспективи розвитку аптечної мережі.
33. Розвиток охорони здоров'я України в другій половині XVIII століття.
34. «Аптекарський Статут», його значення для подальшого розвитку фармації в Російській імперії.
35. Надання лікарської допомоги на Галичині.
36. Розвиток фармації в Російській імперії в XIX столітті.
37. Земська реформа в Росії, створення земських аптек.
38. Реформи в галузі фармації в кінці XIX століття.
39. І з'їзд фармацевтів Галичини, його значення в розвитку фармації.
40. Фармація в роки Великої Вітчизняної війни.
41. Фармація в післявоєнний період.
42. Розвиток фармації в період «застою».
43. Фармація в 80-х – 90-х роках XX століття.
44. Фармація після проголошення незалежності України.
45. Розвиток фармації в XXI столітті.
46. Видатні вчені Російської імперії, їх внесок в розвиток природничих наук.
47. Внесок зарубіжних учених в розвиток хімії й фармації.

48. Розвиток фармацевтичної науки на межі XIX-XX століть.
49. Підготовка фармацевтичних кадрів у Російській імперії.
50. Підготовка фармацевтичних кадрів у незалежній Україні.
51. Сучасний стан світового фармацевтичного ринку.
52. Охорона здоров'я і фармація в США.
53. Охорона здоров'я і фармація в Німеччині.
54. Фармація в Австрії.
55. Фармація в Данії.
56. Фармація у Великобританії.
57. Охорона здоров'я і фармація Австралії.
58. Фармація в Канаді.
59. Фармація в Словенії.
60. Тенденції розвитку світового фармацевтичного ринку.

Змістовий модуль 2. Ознайомча практика з організації та економіки фармації

61. Загальне ознайомлення з аптекою.
62. Основні завдання і функції аптеки.
63. Організаційна структура аптеки.
64. Номенклатура посад персоналу аптеки.
65. Склад і призначення аптечних приміщень.
66. Зовнішнє оформлення аптечних закладів.
67. Вивчення санітарного стану аптеки (прибирання приміщень, миття аптечного посуду).
68. Санітарно-просвітня робота серед населення.
69. Фармацевтична інформація як складова науково-технічної інформації.
70. Основи організації фармацевтичної інформації в аптеці.
71. Джерела фармацевтичної інформації.
72. Достовірність і своєчасність інформації.
73. Рецепт, функції рецепту.
74. Види рецептів.
75. Форми рецептурних бланків; структура, основні реквізити.
76. Соціальне значення безоплатного і пільгового відпуску лікарських засобів та виробів медичного призначення.
77. Завдання і функції рецептурно-виробничого відділу.
78. Штат рецептурно-виробничого відділу.
79. Функції провізора з прийому рецептів і відпуску ліків індивідуального виготовлення.
80. Устаткування і оснащення приміщень рецептурно-виробничого відділу.
81. Оснащення і устаткування асистентської кімнати аптеки.
82. Обладнання і оснащення асистентської кімнати.
83. Асептичний блок.
84. Організація робочого місця фармацевта з виготовлення екстемпоральних лікарських препаратів.
85. Вимоги до якості лікарських засобів.
86. Обов'язки провізора-аналітика. Уповноважена особа.
87. Система забезпечення якості ЛЗ.
88. Контроль якості ліків та інших товарів аптечного асортименту.
89. Організація вхідного контролю ЛЗ та товарів аптечного асортименту.
90. Внутрішньоаптечний контроль якості екстемпоральних ліків.
91. Значення та функції відділу запасів в аптеці.
92. Персонал відділу запасів.
93. Функції завідуючого відділом запасів.
94. Обладнання й оснащення відділу запасів.
95. Порядок прийому товару зі складу.

96. Основні правила зберігання лікарських засобів і товарів аптечного асортименту.
97. Організація зберігання різних груп лікарських засобів та інших товарів аптечного асортименту.
98. Організація безрецептурного відпуску ЛЗ в Україні.
99. Особливості організації безрецептурного відпуску в зарубіжній практиці.
100. ОТС-препарати. Основні вимоги до препаратів безрецептурного відпуску.
101. Задачі й функції відділу безрецептурного відпуску.
102. Обов'язки й права провізора (фармацевта) з відпуску безрецептурних ЛЗ.
103. Відповідальне самолікування.
104. Поняття фармацевтичної опіки.
105. Відділ рецептурних ГЛЗ: задачі, функції, оснащення і штат.
106. Завдання автоматизації роботи аптеки.
107. Категорії комп'ютерних програм для роздрібно́ї торгівлі лікарськими засобами.
108. Основні комп'ютерні програми, що використовуються в роботі аптеки.
109. Комп'ютеризація робочих місць персоналу аптеки.

9. ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Протягом вивчення дисципліни всі види діяльності студента підлягають контролю, як поточному (на кожному занятті, у т.ч. керівником практики), так і підсумковому (під час контрольних заходів).

Підсумковий контроль – це діагностика засвоєння студентом матеріалу модулю (залікового кредиту). Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно конкретним цілям теми та під час індивідуальної роботи викладача зі студентом для тих тем і питань, які студент опрацьовує самостійно і вони не належать до структури практичного заняття.

Рейтингова система оцінки знань студентів

Модуль 1		
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Підсумковий контроль
30	30	40
100		

Максимальна кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні модулю (залікового кредиту) – 100, в т. ч. за поточну навчальну діяльність – 60 балів, за результатами модульного контролю – 40 балів. Оцінка за дисципліну виставляється шляхом додавання балів за поточний і підсумковий контроль і має визначення за системою ECTS та за традиційною шкалою, прийнятою в Україні.

Оцінювання поточної навчальної діяльності

При засвоєнні кожної теми модулю за поточну навчальну діяльність студента виставляються оцінки за бальною шкалою, у межах визначеної для теми кількості балів.

Змістовий модуль 1								ІНДЗ	
30									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	10	
10				10					
Змістовий модуль 2								ІНДЗ	
30									
T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	6
3	3	3	3	3	3	3	3		

Максимальна та мінімальна кількість балів, які студент може отримати за вивчення поточної теми, розраховані в залежності від кількості тем таким чином, що максимальна кількість балів за змістовий модуль, з додаванням балів за самостійну роботу, дорівнює 30, мінімальна – 18.

Після закінчення вивчення модулю, поточна навчальна діяльність оцінюється шляхом додавання кількості балів, набраних студентом за змістові модулі. Максимальна кількість, яку може набрати студент при вивченні модулю, з додаванням балів за самостійну роботу, дорівнює 60 балам і ділиться пропорційно кількості змістових модулів. Мінімальна кількість, яку може набрати студент при вивченні модулю, з додаванням балів за індивідуальну самостійну роботу, дорівнює 36 балам і ділиться пропорційно кількості змістових модулів.

Підсумковий контроль здійснюється по завершенню вивчення модуля. До підсумкового контролю допускаються студенти, які виконали всі види робіт, передбачених робочою програмою, та набрали кількість балів, не меншу за мінімальну. Форма проведення підсумкового контролю стандартизована і включає контроль практичної підготовки. Максимальна кількість балів підсумкового контролю дорівнює 40. Підсумковий модульний контроль вважається зарахованим, якщо студент набрав не менше 24 балів.

Бали за підсумковий модульний контроль

Бали	Традиційна шкала
36-40	відмінно (зараховано)
31-35	добре (зараховано)
25-30	задовільно (зараховано)
0-24	незадовільно (незараховано)

Оцінювання дисципліни

Оцінка А, В, С, D, Е виставляється лише студентам, яким зараховані усі модулі з дисципліни. Кількість балів, яку студент набрав з дисципліни, визначається як середнє арифметичне кількості балів з модулів дисципліни.

Конвертація кількості балів з дисципліни у оцінки за шкалою ECTS та національною шкалою

Бали	Національна оцінка	ECTS
90–100	Зараховано	A
82–89	Зараховано	B
75–81	Зараховано	C
67–74	Зараховано	D
60–66	Зараховано	E
35–59	Незараховано	FX
1–34	Не допущений	F

Оцінка з дисципліни FX, F виставляється студентам, яким не зараховано хоча б один модуль з дисципліни після завершення її вивчення.

Оцінка FX виставляється студентам, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але не склали підсумковий контроль. Вони мають право на повторне складання не більше 2 разів під час канікул та впродовж 2 (додаткових) тижнів після закінчення семестру за графіком, затвердженим ректором.

Студенти, які одержали оцінку F по завершенню вивчення дисципліни (не виконали навчальну програму хоча б з одного модулю, або не набрали за поточну навчальну діяльність з модулю мінімальну кількість балів) повинні пройти повторне навчання за індивідуальним навчальним планом.

10. ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові акти:

1. Державна Фармакопея України/ Державне підприємство «Науково-експертний фармакопейний центр». – 1-е вид. – Харків: РІРЕГ, 2001. – 526 с.
2. Державна Фармакопея України/ Державне підприємство «Науково-експертний фармакопейний центр». – 1-е вид. – Харків: РІРЕГ, 2001. – Доповнення 1. – 2004. – 520 с.
3. Державна Фармакопея України/ Державне підприємство «Науково-експертний фармакопейний центр». – 1-е вид. – Харків: РІРЕГ, 2001. – Доповнення 2. – 2008. – 620 с.
4. Директива Ради ЕС 92/26/ЕЭС „Про визначення категорій лікарських засобів для людини“ от 31.03.92 р.
5. Закон України “Про лікарські засоби” №123/96–ВР 04.04.1996 р.
6. Закон України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 р.
7. Наказ Держбуду України від 4 січня 2001 р. № 2 «ДБН В.2.2-10-2001 «Будинки і споруди. Заклади охорони здоров'я»», в редакції від 21.10.2004 р.
8. Наказ МОЗ України «Перелік провізорських посад у закладах охорони здоров'я» від 28.10.2002 р. №385.
9. Наказ МОЗ України № 275 від 15.05.2006 р. «Інструкція із санітарно – протиепідемічного режиму аптечних закладів».
10. Наказ МОЗ України № 360 від 19.07.2005 р. «Про затвердження Правил виписування рецептів та вимог – замовлень на лікарські засоби і вироби медичного призначення, Порядку відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек та їх структурних підрозділів, Інструкції про порядок зберігання, обліку та знищення рецептурних бланків та вимог – замовлень» , в редакції від 14.06.2012 р.
11. Наказ МОЗ України № 44 від 16.02.1993 р. «Про організацію зберігання в аптечних установах різних груп лікарських засобів та виробів медичного призначення».
12. Наказ МОЗ України № 8 від 15.01.2003 р. «Про затвердження переліків допоміжних речовин та барвників, дозволених для застосування у виробництві лікарських засобів, що (лікарські засоби) реєструються в Україні та виготовляються в аптечних умовах за рецептами лікарів і замовленнями лікувально-профілактичних закладів».
13. Наказ МОЗ України № 812 від 17.10.2012 р. «Про затвердження Правил виробництва (виготовлення) та контролю лікарських засобів в аптеках».
14. Наказ МОЗ України №1000 “Про затвердження обов'язкового мінімального асортименту (соціально орієнтованих) лікарських засобів і виробів медичного призначення для аптечних закладів” від 29.12.2011 р.
15. Наказ МОЗ України №677 від 29.09.2014 р. „Про затвердження Порядку контролю якості лікарських засобів під час оптової та роздрібної торгівлі”.
16. Наказ МОЗ України №809 від 22.11.2011 р. „Про затвердження Порядку встановлення заборони (тимчасової заборони) та поновлення обігу лікарських засобів на території України”, чинний в редакції від 23.01.2015.
17. Наказ МОЗ України від 17.05.2001 N 185 «Про затвердження критеріїв визначення категорій відпуску лікарських засобів».
18. Наказ МОЗ України та Міністерства охорони зовнішнього середовища та ядерної безпеки України №67/59 “Про затвердження Правил утилізації та знищення неякісних лікарських засобів, до складу яких входять наркотичні, психотропні речовини і прекурсори” від 19.03.1999 р.
19. Настанова СТ-Н МОЗУ 45-5.1:2011 «Лікарські засоби. Належна практика зберігання». Офіційне видання. К.: МОЗ України, – 2011. – 19 с.
20. Постанова КМУ №1303 від 17.08.1998 р. „Про впорядкування безоплатного та пільгового відпуску лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування окремих груп населення та за певними категоріями захворювань”.

21. Постанова КМУ від 14 вересня 2005 р. N 902 «Про затвердження Порядку здійснення державного контролю якості лікарських засобів, що ввозяться в Україну», чинна в редакції від 18.11.2014.
22. Постанова КМУ від 3 лютого 2010 р. N 260 «Деякі питання державного контролю якості лікарських засобів», чинна в редакції від 16.11.2011.
23. Постанова КМУ від 30 листопада 2016 р. № 929 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів)».
24. Постанова КМУ від 31 жовтня 2007 р. N 1279 «Про затвердження Порядку відшкодування суб'єктом господарювання витрат, пов'язаних з проведенням експертизи (випробування) зразків продукції», чинна в редакції від 07.09.2011.

Основна:

25. Дьякова Л.Ю. Історія медицини та фармації : Конспект лекцій / Лариса Юріївна Дьякова. – К. : КиМУ, 2013. – 148 с.
26. Історія медицини та фармації / З.М. Мнушко, І.О.Шевченко, О.В.Шевченко, Н.М.Скрильова, І.Л.Оккерт. – Х.: Вид-во НФаУ: Золоті сторінки, 2009. – 208с.
27. Конопелько Г., Голяченко А. Історія медицини та фармації України на світовому тлі: Навчальний посібник / за ред. О. Голяченка. – Тернопіль, 2002. – 63 с.
28. Організація фармацевтичного забезпечення населення: Навч.посібн. для студ. вищ. навч. закл. / А.С. Немченко, А.А. Котвіцька, Г.Л. Панфілова та ін.; За ред. А.С. Немченко. – Х.: Авіста-ВЛТ, 2007. – 488 с.
29. Основы организации и экономики фармации в вопросах и ответах: Уч. пособ. для иностр. студ. фарм. вузов в 2-х ч. / Под общ. ред. А.С. Немченко. – Х.: НФаУ, 2009.
30. Практикум по учебно-ознакомительной практике по организации и экономике фармации для студентов 1 курса. – Х.: НфаУ, 2011. – 52 с.
31. Сятиня М.Л. Історія фармації: Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. – Львів, 2002. – 660 с.

Додаткова:

32. Mnushko, Z. M. History of Medicine and Pharmacy : textbook for students of higher schools / Z. M. Mnushko, O. Yu. Rohulya, I. V. Timanyuk. – Kharkiv: NUPh: Golden Pages, 2011. – 192 p.
33. Бенюх Н.Ф. Історія фармації Галичини (XIII – XXст.) // Провізор. – 2000. – № 8. – С. 28 – 29.
34. Блавацька О.Б. Досвід страхової фармації Європи – законодавчі та організаційні аспекти фармацевтичної діяльності в Австрії // Фармац. журн. – 2003. – № 4 – С. 39 – 46.
35. Ван Міл Дж., Нельсон І. Громадська фармація в Данії. // Фармац. журн. – 2002. – №2. – С. 15 – 17.
36. Громовик Б.П. Організація роботи аптек: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – Видання 2-ге, виправл. і доповн. – Вінниця: Нова книга, 2005. – 272 с.
37. Історія фармації України / Р.В.Богатирьова, Ю.П.Спіженко, В.П.Черних та ін. – Х.: Прапор, Вид – во УкрФА, 1999. – 799 с.
38. Кос М., Прімозік С., Коговсек В. Фармація у Словенії // Фармац. журн. – 2002. – № 4. – С. 47 – 49.
39. Мейсон П. Фармація у Великій Британії // Фармац. журн. – 2002. – № 1. – С. 32 – 35.
40. Пошук історичних передумов розвитку сучасної клінічної фармації на території України. Повідомлення II / А.Л. Федущак, Р.А. Чайківський, В.А. Сятиня, Я.М. Лозинська // Клінічна фармація, фармакотерапія та медична стандартизація. – 2010. – № 3-4. – С. 99 – 107.
41. Практикум з організації та економіки фармації / За ред. Б.П. Громовика і С.І. Терещук. – Вінниця: Нова Книга, 2004. – 448 с.

42. Саутенкова Н.Л. Організація роботи в датській аптеці // Фармац. журн. – 2001. – № 2. – С. 41 – 43.
43. Степанюк Ш., Сміт Ф. Громадська фармація у Канадських Штатах // Фармац. журн. – 2002. – № 5. – С. 38 – 42.
44. Сув'язь поколінь. Фармацевтичний факультет Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького / Б.С. Зіменковський, Т.Г. Калинюк, Р.Б. Лесик, С.В. Різничок, С.І. Терещук, Т.О. Терещук.: 1853 – 2009. – Львів: Наутілус, 2009. – 532 с.
45. Тетчер М., Шеферд А. Практика громадської фармації в Австралії // Фармац. журн. – 2002. – № 3. – С. 39 – 43.
46. Фармацевтична енциклопедія / Голова ред. ради та автор передмови В.П. Черних. – К.: Моріон, 2010. – 1000 с.
47. Ямамото Н. Роль фармацевтів, які працюють в аптеках Японії // Фармац. журн. – 2002. – № 2. – С. 18 – 19.

Інформаційні ресурси:

48. http://fictionbook.ru/author/inna_mihayilovna_razdorskaya/ocherki_istorii_farmacii_vyipusk_2_farma/
Щавелёв С. П., Раздорская И. М. Очерки истории фармации. Выпуск 2. Фармация Античности, Средневековья и раннего Нового времени: учебное пособие.
49. <http://www.lviv.uar.net/~msvitu/>
Журнал «Медицина світу». Містить повнотекстові статті з медичних тем. Перелік конференцій. Статті в форматі PDF.
50. http://www.merck.com/pubs/mm_geriatrics
Повнотекстова он – лайнова публікація з геріатрії. (Англ. мовою).
51. <http://www.antibodyresource.com/>
Довідник з антибіотиків, посилання на бази даних, учбові ресурси, журнали і т.п. (Англ. мовою).
52. <http://www.pharmateca.ru/>
“Фарматека” – незалежний медико-фармацевтичний журнал для професіоналів.
53. <http://www.medlinks.ru/>
MedLink. Один із повних каталогів медичних ресурсів.
54. <http://medicine.itl.net.ua/>
Електронна медична бібліотека. Електронні версії журналів. Автореферати дисертацій. Анотації монографій. Матеріали конференцій, симпозіумів.
55. <http://www.medi.ru/doc>
Повнотекстові монографії з медицини.
56. <http://journals.medi.ru/default.htm>
Повнотекстові статті з медицини.
57. <http://www.diabet.ru/>
Повнотекстові статті про діабет, електронні версії журналів, підручники, довідники
58. <http://www.mediasphera.ru/>
Журнал «Доказательная медицина».